Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
föredraget den 30 april 2019[1]

Mål C-128/18

Dumitru-Tudor Dorobantu
ytterligare deltagare i rättegången:
Generalstaatsanwaltschaft Hamburg

(begäran om förhandsavgörande från Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland))

”Begäran om förhandsavgörande – Området för frihet, säkerhet och rättvisa – Polissamarbete och straffrättsligt samarbete – Europeisk arresteringsorder – Rambeslut 2002/584/RIF – Artikel 1.3 – Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Artikel 4 – Förbud mot omänsklig eller förnedrande behandling – De rättsliga myndigheternas skyldighet att undersöka förhållandena under frihetsberövande i den utfärdande medlemsstaten – Prövningens omfattning – Kriterier”

I. Inledning

1. Förevarande begäran om förhandsavgörande har framställts i samband med den tyska rättsliga myndighetens prövning av lagenligheten av överlämnandet av Dumitru-Tudor Dorobantu till den rumänska rättsliga myndigheten som har utfärdat en europeisk arresteringsorder med stöd av rambeslut 2002/584/RIF[2]. Först utfärdades den europeiska arresteringsordern för lagföring och därefter för verkställighet av ett fängelsestraff.

2. Som en fortsättning på den rättspraxis som följer av domen av den 5 april 2016, Aranyosi och Căldăraru[3], och domen av den 25 juli 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Förhållanden under frihetsberövanden i Ungern)[4], medverkar förevarande begäran om förhandsavgörande till att fastställa de garantier som ska ha införts för att säkerställa iakttagandet av de grundläggande rättigheter som tillfaller en person som ska överlämnas med anledning av en europeisk arresteringsorder i en situation där det förekommer systembrister eller allmänna brister i kriminalvården i den utfärdande medlemsstaten.

3. Genom denna begäran om förhandsavgörande ombeds domstolen särskilt att precisera omfattningen av den kontroll som den verkställande rättsliga myndigheten ska göra för att bedöma om den person som ska överlämnas löper en verklig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av de förhållanden som råder under frihetsberövandet i den utfärdande medlemsstaten, och att precisera vilka olika omständigheter och kriterier som myndigheten är skyldig att beakta vid denna bedömning.

1 Originalspråk: franska.

2 Rådets rambeslut av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1), i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, 2009, s. 24).

3 C-404/15 och C-659/15 PPU, nedan kallad domen Aranyosi och Căldăraru, EU:C:2016:198.

4 C-220/18 PPU, nedan kallad domen Generalstaatsanwaltschaft, EU:C:2018:589.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

1. Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

4. Artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna [5] har rubriken ”Förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling”, och lyder enligt följande:

”Ingen får utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling.”

5. I förklaringarna avseende stadgan [6] preciseras att ”[r]ättigheten i artikel 4 motsvarar den som garanteras i artikel 3 i [Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna [7]] med samma lydelse: … Enligt artikel 52.3 i stadgan har den alltså samma innebörd och samma räckvidd som i Europakonventionen.” [8]

2. Rambeslut 2002/584

6. Den europeiska arresteringsordern, som infördes genom rambeslut 2002/584, skapades för att ersätta det klassiska systemet för utlämning, som innebär ett beslut av den verkställande makten, med ett verktyg för samarbete mellan de nationella rättsliga myndigheterna som bygger på principerna om ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden och om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna. [9]

7. Genom rambeslutet inrättas således ett nytt, förenklat och mer effektivt system för överlämnande av personer som har dömts eller misstänks för brott, [10] genom att det sätts upp gränser för att vägra verkställighet och genom att det fastställs frister för antagande av beslut rörande en europeisk arresteringsorder. [11]

8. Skälen 12 och 13 i rambeslut 2002/584 har följande lydelse:

”(12) Detta rambeslut respekterar de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i artikel 6 [FEU] och återspeglas i [stadgan], särskilt kapitel VI i denna. …

(13) Ingen får avvisas, utvisas eller utlämnas till en stat där de löper allvarlig risk att utsättas för dödsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.”

9. Artikel 1 i rambeslutet har rubriken ”Skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder”, och föreskriver följande:

”1. Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat skall gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.

5 Nedan kallad stadgan.

6 EUT C 303, 2007, s. 17.

7 Undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

8 Se förklaring till artikel 4.

9 Artikel 82.1 första stycket FEUF och skälen 5, 6, 10 och 11 i rambeslut 2002/584.

10 Se dom av den 29 januari 2013, Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, punkt 34), och dom av den 26 februari 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, punkt 37).

11 Se dom av den 30 maj 2013, F (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, punkterna 57 och 58).

2. Medlemsstaterna skall verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Detta rambeslut påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 i [FEU].”

B. Tysk rätt

10. Rambeslut 2002/584 har införlivats med den tyska rättsordningen genom 78–83k §§ Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (lagen om internationellt rättsligt samarbete i brottmål) [12] av den 23 december 1982, i dess lydelse enligt Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (lag om införlivande av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna) [13] av den 20 juli 2006.

11. Enligt 29 § första punkten IRG, vilken enligt 78 § första punkten IRG är tillämplig på den europeiska arresteringsordern, prövar Oberlandesgericht (Regionala överdomstolen, Tyskland), på begäran av Staatsanwaltschaft (åklagarmyndigheten, Tyskland), om en utlämning är tillåten när den tilltalade inte har lämnat sitt samtycke till en förenklad utlämning. Avgörandet ska meddelas genom beslut, i enlighet med 32 § IRG.

12. I 73 § IRG anges följande:

”Om någon begäran inte har ingetts i förväg är det inte tillåtet att lämna ömsesidig rättslig hjälp eller att överföra uppgifter, om detta strider mot väsentliga principer i den tyska rättsordningen. Om en begäran görs enligt avsnitt åtta … är det inte tillåtet att lämna ömsesidig rättslig hjälp om det strider mot de principer som uttrycks i artikel 6 FEU.”

III. Bakgrund till det nationella målet och tolkningsfrågorna

13. Dumitru-Tudor Dorobantu är en rumänsk medborgare som är bosatt i Hamburg (Tyskland).

14. De tyska rättsliga myndigheterna mottog en begäran om överlämnande av Dumitru-Tudor Dorobantu enligt en första europeisk arresteringsorder som hade utfärdats den 12 augusti 2016 av Judecătoria Medgidia (Förstainstansdomstolen i Medgidia, Rumänien). Ordern hade utfärdats för lagföring för egendoms- och urkundsbrott.

15. I samband med att ordern skulle verkställas beaktade Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland) konkreta indikationer på att det fanns systembrister eller allmänna brister när det gällde förhållandena under frihetsberövanden i Rumänien. Med stöd av de principer som domstolen hade utvecklat i domen Aranyosi och Căldăraru undersökte nämnda domstol de uppgifter som de rumänska myndigheterna hade lämnat om under vilka förhållanden Dumitru-Tudor Dorobantu skulle sitta frihetsberövad efter att ha överlämnats. Det framgick av dessa uppgifter att om han häktades, skulle han placeras i en gemensam cell för antingen fyra personer (ytan uppgår till 12,30 m^2, 12,67 m^2 och 13,50 m^2) eller för tio personer (i så fall uppgår ytan till 36,25 m^2). Om det däremot är fråga om att verkställa ett fängelsestraff skulle Dumitru-Tudor

12 BGBl. 1982 I, s. 2071.

13 BGBl. 2006 I, s. 1721 (nedan kallad IRG).

Dorobantu under 21 dagar placeras i ett fängelse där varje intagen har tillgång till en yta på 3 m^2 och därefter gäller samma villkor om den berörda personen ska avtjäna sitt straff på en sluten anstalt. Om Dumitru-Tudor Dorobantu dock skulle sitta på en öppen eller halvöppen anstalt skulle han ha rätt till ett personligt utrymme på 2 m^2 per person. [14]

16. Den hänskjutande domstolen gjorde en helhetsbedömning av förhållandena under frihetsberövandet på grundval av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Mot bakgrund av den betydande förbättringen av det rumänska systemet för att verkställa straff, både vad gäller infrastruktur och kontrollmekanismer, slog nämnda domstol fast att det inte förelåg någon verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i domen Aranyosi och Căldăraru.

17. Dessutom konstaterade den hänskjutande domstolen att för det fall överlämnandet av Dumitru-Tudor Dorobantu nekades, skulle inte de brott som han hade begått få någon påföljd vilket strider mot syftet att säkerställa en effektiv straffrättskipning i Europeiska unionen.

18. På grundval av besluten av Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg) av den 3 och den 19 januari 2017, tillät således Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (åklagarmyndigheten i Hamburg, Tyskland) att Dumitru-Tudor Dorobantu överlämnades till de rumänska myndigheterna efter att ha avtjänat det fängelsestraff som han hade dömts till för andra brott begångna i Tyskland.

19. Besluten upphävdes dock genom beslut av den 19 december 2017 av Bundesverfassungsgericht (Federala författningsdomstolen, Tyskland). Nämnda domstol ansåg nämligen att bedömningen av om överlämnandet av Dumitru-Tudor Dorobantu var lagenligt kräver att en begäran om förhandsavgörande först framställs till EU-domstolen för att den ska pröva vilka omständigheter som är relevanta vid prövningen av förhållandena under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten.

20. Genom beslut av den 8 februari 2018 beslutade således Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Med avseende på rambeslut 2002/584/RIF, vilka minimikrav ska enligt artikel 4 i stadgan ställas på förhållandena under frihetsberövande?

a) Finns det framför allt ur unionsrättsligt perspektiv en ’absolut’ minimigräns avseende cellers storlek, under vilken det alltid är fråga om ett åsidosättande av artikel 4 i stadgan?

i) Är det för fastställande av den yta som den frihetsberövade personen förfogar över avgörande huruvida det är fråga om en enskild cell eller en gemensam cell?

ii) Ska yta som upptas av möbler (säng, skåp etcetera) dras av vid beräkningen av den totala cellstorleken?

14 Dessa uppgifter finns i besluten av Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg) av den 3 och den 19 januari 2017, som bifogats de handlingar i det nationella målet som domstolen har tagit del av. Vid förhandlingen preciserade företrädaren för den rumänska regeringen att Dumitru-Tudor Dorobantu skulle tillbringa en begränsad tid i det utrymme som var mindre än 3 m^2, eftersom han skulle placeras på en halvöppen anstalt och således ha möjlighet att röra sig utan medföljande och att arbeta.

iii) Vilka byggnadsvillkor är relevanta för att besvara frågan om förhållandena under frihetsberövande är förenliga med unionsrätten? Vilken betydelse har i förekommande fall den direkta (eller endast indirekta) tillgången från cellen till exempelvis sanitära eller andra utrymmen, liksom cellernas försörjning med kallt och varmt vatten, värme, belysning, etcetera?

b) I vilken utsträckning spelar olika system på anstalterna, särskilt olika inlåsningstider och olika grader av rörelsefrihet inom kriminalvårdsanstalten, en roll för bedömningen?

c) Får även – vilket den hänskjutande domstolen har gjort i sina beslut om huruvida överlämnande är tillåtet – rättsliga och organisatoriska förbättringar i den utfärdande medlemsstaten (införande av ett ombudsmannasystem, upprättande av domstolar för verkställighet av straff, etcetera) tas i beaktande?

2) Vilka kriterier ska på grundval av unionens grundläggande rättigheter tillämpas vid bedömningen av förhållandena under frihetsberövande? I vilken utsträckning påverkar dessa kriterier tolkningen av begreppet verklig risk i den mening som avses i EU-domstolens dom … Aranyosi och Căldăraru?

a) Har de rättsliga myndigheterna i den verkställande medlemsstaten befogenhet att i detta avseende genomföra omfattande kontroller av förhållandena under frihetsberövande i den utfärdande medlemsstaten eller är de begränsade till en kontroll av huruvida förhållandena är ’uppenbart rättsstridiga’?

b) Såvitt domstolen inom ramen för svaret på den första tolkningsfrågan kommer fram till att det finns ’absoluta’ unionsrättsliga föreskrifter avseende förhållandena under frihetsberövande: Är ett underskridande av dessa minimivillkor ’avvägningsresistent’ i den meningen att en verklig risk i dessa fall omedelbart och alltid anses föreligga, vilket följaktligen utgör hinder för överlämnande, eller ska den verkställande medlemsstaten likväl genomföra en avvägning? Får synpunkter som upprätthållande av det europeiska systemet för ömsesidig rättshjälp, funktionsdugligheten hos den europeiska straffrättskipningen eller principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande beaktas?”

21. Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg) meddelade EU-domstolen, genom beslut av den 25 september 2018, att Dumitru-Tudor Dorobantu under tiden hade dömts av Judecătoria Medgidia (Förstainstansdomstolen i Medgidia) till fängelse i två år och fyra månader för brott begångna i Rumänien. Domen meddelades genom tredskodom den 14 juni 2018. Den hänskjutande domstolen uppgav således till domstolen att den europeiska arresteringsorder som hade utfärdades den 12 augusti 2016 för lagföring hade ”ersatts” av en ny europeisk arresteringsorder utfärdad den 1 augusti 2018 för verkställighet av ett fängelsestraff. Den hänskjutande domstolen meddelade dock att den vidhöll sin begäran om förhandsavgörande, eftersom de ställda frågorna fortfarande var relevanta för förfarandet vid den nationella domstolen.

IV. Inledande anmärkningar

22. Innan jag gör en bedömning av den hänskjutande domstolens tolkningsfrågor anser jag att det är nödvändigt att göra två inledande anmärkningar.

23. Den första anmärkningen avser den omständigheten att den första europeiska arresteringsordern ”ersattes” av en annan europeisk arresteringsorder såsom den hänskjutande domstolen angav i sitt beslut av den 25 september 2018. Den andra anmärkningen avser domstolens aktuella praxis som enligt min mening fastställer de ramar inom vilka tolkningsfrågorna ska besvaras.

A. Den omständigheten att den första europeiska arresteringsordern ”ersattes” av en annan europeisk arresteringsorder

24. Som jag angav ovan meddelade den hänskjutande domstolen genom beslut av den 25 september 2018 att den europeiska arresteringsorder som hade utfärdats av Judecătoria Medgidia (Förstainstansdomstolen i Medgidia) mot Dumitru-Tudor Dorobantu för lagföring, under förfarandet vid den hänskjutande domstolen hade ersatts med en ny europeisk arresteringsorder som samma domstol denna gång hade utfärdat för verkställighet av ett fängelsestraff.

25. Även om den hänskjutande domstolens tolkningsfrågor fortfarande är relevanta för att verkställa den andra europeiska arresteringsordern – vilket samtliga parter bekräftade vid förhandlingen – är det likväl nödvändigt att den verkställande rättsliga myndigheten så snart som möjligt prövar om den första europeiska arresteringsordern är ogiltig och återupptar förfarandet för att verkställa den andra ordern från början. Detta är nödvändigt för att säkerställa iakttagandet av rättssäkerhetsprincipen och den eftersöktes rättigheter och garantier enligt rambeslut 2002/584.

26. På grund av den europeiska arresteringsorderns beskaffenhet och med anledning av de rättsliga och materiella villkoren för att genomföra den, kan inte en andra arresteringsorder verkställas genom endast ett ersättande.

27. Det framgår av artikel 1.1 i rambeslut 2002/584 att ”[d]en europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande”. Det påstådda ”ersättandet” kan således inte dölja att den andra europeiska arresteringsordern, som hade utfärdats för verkställighet av ett fängelsestraff, grundar sig på ett nytt nationellt avgörande och utgör ett rättsligt avgörande som skiljer sig från det beslut på vilket den första europeiska arresteringsordern grundades och som därmed ska uppfylla särskilda rättsliga och materiella krav. Det räcker således att ange att verkställandet av den andra europeiska arresteringsordern kan medföra en ny period av frihetsberövande som inte kommer att likställas med häktning – vilket är fallet med den första europeiska arresteringsordern – utan den kommer att likställas med början på verkställigheten av straffet, och den period som har avtjänats ska således avräknas från det straff som ska avtjänas. [15]

28. Verkställandet av den andra europeiska arresteringsordern kräver således att den verkställande rättsliga myndigheten dels meddelar att den första europeiska arresteringsordern är ogiltig, dels att myndigheten återupptar verkställighetsförfarandet från början och således kontrollerar om samtliga förutsättningar för att verkställa den andra arresteringsordern är uppfyllda, vilket i det nationella målet tycks framgå av den hänskjutande domstolens beslut av den 25 september 2018.

B. Den rättspraxis som bygger på domen Aranyosi och Căldăraru

29. Den andra anmärkningen gäller de regler och principer som domstolen utvecklade i domen Aranyosi och Căldăraru och som domstolen därefter tillämpade i domen Generalstaatsanwaltschaft. I denna rättspraxis fastställs de ramar inom vilka tolkningsfrågorna ska analyseras och besvaras.

30. I domen Aranyosi och Căldăraru tillät domstolen för första gången en begränsning i principerna om ömsesidigt förtroende och ömsesidigt erkännande mellan medlemsstaterna, genom att kräva att den verkställande rättsliga myndigheten ska kontrollera förhållandena under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten för det fall den berörda personen som ska överlämnas löper en verklig risk att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 4 i stadgan, på grund av att det finns brister i kriminalvården i den utfärdande medlemsstaten.

15 Se artikel 26.1 i rambeslut 2002/584.

31. I domen uppställde domstolen ramar för denna kontroll genom att fastställa kontrollens rättsliga grund, syfte, typ, natur och verkningar.

32. Kontrollen vilar på artiklarna 1.3, 5 och 6.1 i rambeslut 2002/584 och syftet är att säkerställa iakttagandet av artikel 4 i stadgan, vilken stadfäster, såsom domstolen erinrade om, ”ett av unionens och dess medlemsstaters grundläggande värden” [16], och är ett ”absolut” förbud. [17]

33. Denna kontroll ska endast utföras när den verkställande rättsliga myndigheten konstaterar, på grundval av objektiva, trovärdiga, precisa och vederbörligen aktualiserade uppgifter, att kriminalvården i den utfärdande medlemsstaten har antingen systembrister eller allmänna brister, eller brister som rör vissa kategorier av personer eller vissa anläggningar för frihetsberövande. [18]

34. Under dessa omständigheter ska den verkställande rättsliga myndigheten på ett konkret och precist sätt kontrollera om det finns grundad anledning att tro att den berörda personen löper en verklig risk – på grund av förhållandena under personens frihetsberövande – att utsättas för en omänsklig och förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i stadgan. [19]

35. Om det konstateras att kriminalvården i den utfärdande medlemsstaten har allmänna brister ska det då göras en individuell och utförlig bedömning av den risk som den berörda personen löper.

36. Kontrollen kan ha en betydande inverkan på verkställandet av den europeiska arresteringsordern. Domstolen bekräftade att den kan leda till att den verkställande rättsliga myndigheten skjuter upp, eller rent av avslutar överlämnandeförfarandet av den berörda personen. [20]

37. Till följd av domen Aranyosi och Căldăraru, framställde Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremens regionala överdomstol, Tyskland) begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen i ytterligare två mål. Den första begäran om förhandsavgörande, som framställdes den 12 september 2016 i ett förfarande för att verkställa två europeiska arresteringsorder mot Pál Aranyosi, ledde till ett domstolsbeslut om att det saknades anledning att döma i saken, eftersom de europeiska arresteringsorder som hade utfärdats mot den berörda personen hade dragits tillbaka innan EU-domstolen prövade målet. [21]

38. Den andra begäran om förhandsavgörande, som framställdes den 27 mars 2018 i samband med verkställighet av en europeisk arresteringsorder mot ML, gjorde det möjligt för domstolen i domen Generalstaatsanwaltschaft att precisera tillämpningsområdet och räckvidden av de principer som domstolen hade utvecklat i domen Aranyosi och Căldăraru [22], i synnerhet i fråga om den individuella och utförliga bedömningen av om det finns en risk för omänsklig eller förnedrande behandling.

16 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 87).

17 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 85).

18 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 89).

19 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 92).

20 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkterna 98 och 104).

21 Saken i målet Aranyosi II förföll således, såsom domstolen konstaterade i beslutet av den 15 november 2017, Aranyosi (C-496/16, ej publicerat, EU:C:2017:866).

22 I domen av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), tillämpade domstolen samma principer och följde samma logik som i domen Aranyosi och Căldăraru och domen Generalstaatsanwaltschaft gällande den verkliga risken för en kränkning av den grundläggande rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 47 andra stycket i stadgan, på grund av systematiska eller allmänna brister vad gäller domstolsväsendets oavhängighet i den utfärdande medlemsstaten.

39. Domstolen slog således fast, i domen Generalstaatsanwaltschaft, att artiklarna 1.3, 5 och 6.1 i rambeslut 2002/584 ska tolkas så, att ”när den verkställande rättsliga myndigheten har tillgång till uppgifter som ger belägg för att det finns systematiska eller allmänna brister vad gäller förhållandena för de intagna i fängelserna i den utfärdande medlemsstaten …:

– …

– så är den verkställande rättsliga myndigheten endast skyldig att utreda förhållandena på de fängelser där det enligt tillgängliga uppgifter är troligt att [den som är föremål för en europeisk arresteringsorder utfärdad i syfte att verkställa en frihetsberövande påföljd] kommer att vara frihetsberövad, inklusive då placeringen är tillfällig eller då vederbörande placerats där för vidare transport till annan anstalt;

– så ska den verkställande rättsliga myndigheten i detta avseende endast undersöka de konkreta och precisa förhållanden under den berörda personens frihetsberövande som är relevanta för bedömningen av om vederbörande löper en verklig risk att behandlas på ett omänskligt eller förnedrande sätt i den mening som avses i artikel 4 i [stadgan];

– så får den verkställande rättsliga myndigheten beakta uppgifter från andra myndigheter i den utfärdande medlemsstaten än den utfärdande rättsliga myndigheten, såsom i synnerhet försäkringar om att vederbörande inte kommer att behandlas på ett omänskligt eller förnedrande sätt i den mening som avses i artikel 4 i [stadgan].”

40. Domen Generalstaatsanwaltschaft meddelades den 25 juli 2018, det vill säga några månader efter det att förevarande begäran om förhandsavgörande hade framställts. Jag anser att domen svarar på de flesta av de frågor som ställts av den hänskjutande domstolen i förevarande mål.

V. Bedömning

41. Det är lämpligast att analysera frågorna i en annan ordning än den hänskjutande domstolens uppställning.

42. Även om den hänskjutande domstolen, genom fråga 1 och fråga 2 b, har uppmanat domstolen att uttala sig om de olika omständigheter som den verkställande rättsliga myndigheten ska beakta när den på ett konkret och precist sätt gör en bedömning av förhållandena under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten, anser jag nämligen att det är nödvändigt att först fastställa omfattningen av kontrollen, såsom den hänskjutande domstolen ber domstolen om genom fråga 2 a.

A. Omfattningen av kontrollen av de förhållanden som råder i det fängelse där det är sannolikt att den berörda personen kommer att placeras

43. Den hänskjutande domstolen har ställt fråga 2 b för att få klarhet i omfattningen av den kontroll som den verkställande rättsliga myndigheten ska genomföra vid en individuell och utförlig bedömning av om den berörda personen riskerar att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av förhållandena under frihetsberövandet i den utfärdande medlemsstaten.

44. Den hänskjutande domstolen önskar särskilt få klarhet i huruvida den verkställande rättsliga myndigheten ska göra en ”omfattande” kontroll av under vilka förhållanden den berörda personen kommer att sitta frihetsberövad i den utfärdande medlemsstaten eller om myndigheten snarare ska göra en ”mindre omfattande” kontroll av förhållandena, som är begränsad till frågan huruvida

förhållandena är ”uppenbart rättsstridiga”. Mot denna bakgrund verkar den hänskjutande domstolen undra om den verkställande rättsliga myndigheten kan nöja sig med att den utfärdande medlemsstaten försäkrar att den berörda personen inte kommer att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av förhållandena under frihetsberövandet.

45. Såsom jag har angett kan de regler och principer som domstolen utvecklade i domen Aranyosi och Căldăraru och som domstolen därefter tillämpade i domen Generalstaatsanwaltschaft svara på dessa frågor.

46. Även om domstolen i domen Generalstaatsanwaltschaft begränsade platsen (*ratione loci*) för den kontroll som den verkställande rättsliga myndigheten ska göra genom att begränsa kontrollen till att utreda förhållandena på de fängelser där det ”är troligt” [23] att personen kommer att vara frihetsberövad eller där personen ”konkret kan komma” att placeras, inklusive tillfällig placering eller placering för vidare transport till annan anstalt, [24] var domstolen särskilt noga med att visa att kontrollen innebär en prövning av samtliga relevanta materiella aspekter av frihetsberövandet.

47. Det är ostridigt att rätten att inte utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 i stadgan är en absolut rättighet, och det kan endast fastställas att den har åsidosatts efter en prövning av samtliga relevanta omständigheter i fallet.

48. Denna princip bekräftades först implicit i domen Aranyosi och Căldăraru när domstolen krävde att den verkställande rättsliga myndigheten på ett ”konkret och precist” [25] sätt skulle göra en bedömning av om det fanns en risk för omänsklig eller förnedrande behandling.

49. Därefter bekräftades denna princip i domen Generalstaatsanwaltschaft.

50. I det mål som gav upphov till denna dom, ombads domstolen särskilt att klargöra om iakttagandet av artiklarna 1.3, 5 och 6.1 i rambeslut 2002/584 innebär att den verkställande rättsliga myndigheten ”i varje enskilt fall … [gör] en omfattande kontroll av förhållandena under frihetsberövanden” i den utfärdande medlemsstaten, genom att inte endast kontrollera den yta som varje frihetsberövad person har tillgång till, utan även ”andra förhållanden i samband med förvar” [26]. Domstolen ombads även att klargöra om förhållandena ska bedömas mot bakgrund av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, såsom de framgår av domen av den 20 oktober 2016, Muršić mot Kroatien [27].

51. I domen Generalstaatsanwaltschaft bekräftade domstolen först att enligt artikel 3 i Europakonventionen måste en undermålig behandling vara av en viss allvarlighetsgrad som avgörs ”utifrån samtliga aktuella omständigheter [i fallet]”, [28] och krävde således att den verkställande rättsliga myndigheten vid behov begärde att få klarlagt ”under vilka konkreta och precisa förhållanden som [den berörda personen] kommer att hållas frihetsberövad” [29].

52. Vad gäller förhållanden under frihetsberövanden hänvisade domstolen till de förhållanden som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna uttryckligen tog upp i domen Muršić mot Kroatien. [30] Den verkställande rättsliga myndigheten ska inte endast beakta det personliga utrymme som den intagne har tillgång till under frihetsberövandet, utan även andra relevanta aspekter som kan

23 Domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 117).

24 Domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 87).

25 Domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 92).

26 Här använder jag de termer som Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremens regionala överdomstol) använde i sin begäran om förhandsavgörande.

27 CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, nedan kallad domen Muršić mot Kroatien.

28 Domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 91).

29 Domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 101).

30 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkterna 92 och 93).

påverka förhållandena under frihetsberövandet. Myndigheten ska således beakta restriktionens varaktighet och omfattning, men även rörelsefriheten och vilken sysselsättning som den intagne erbjuds utanför cellen och slutligen ska myndigheten beakta om det berörda fängelsets infrastruktur och faciliteter allmänt sett är drägliga. Domstolen fann däremot att den verkställande rättsliga myndigheten inte skulle grunda sin bedömning på faktorer som saknade uppenbar relevans för frihetsberövandet. [31]

53. Mot bakgrund av de principer som domstolen utvecklade i domen Generalstaatsanwaltschaft ska därmed den verkställande rättsliga myndigheten bedöma om den berörda personen löper en verklig risk för att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av de förhållanden som råder i det fängelse där det är troligt att han eller hon kommer att placeras, genom att undersöka samtliga materiella aspekter av frihetsberövandet som är relevanta för bedömningen. Däremot, och såsom jag redan har påpekat i mitt förslag till avgörande i det mål som gav upphov till denna dom, kan inte prövningen omfatta aspekter som går utöver vad som är nödvändigt för denna bedömning. [32]

54. Vad gäller vilken vikt som ska läggas vid försäkran från den utfärdande medlemsstatens myndigheter, fann domstolen att försäkran utgör en omständighet som den verkställande rättsliga myndigheten inte får ”underlåta att beakta”. [33] Domstolen ansåg särskilt att om det inte finns någon precis uppgift som kan ge vid handen att förhållandena under frihetsberövande på ett visst fängelse står i strid med artikel 4 i stadgan, ska den verkställande rättsliga myndigheten ”fästa tilltro till denna försäkran” med hänsyn till det ömsesidiga förtroende som den europeiska arresteringsordern bygger på. [34]

55. Jag kan således inte hålla med om att den verkställande rättsliga myndigheten får ifrågasätta och kontrollera om försäkran är trovärdig med hänsyn till de uppgifter som finns om förhållandena under frihetsberövanden i den berörda medlemsstaten.

56. En sådan kontroll skapar inte det ömsesidiga förtroende som ska råda mellan de utfärdande rättsliga myndigheterna och de verkställande rättsliga myndigheterna, utan leder till en ömsesidig misstro. Detta innebär i sin tur ett ifrågasättande av det förenklade systemet för överlämnande, som ligger till grund för den europeiska arresteringsordern.

57. Jag vill dessutom erinra om att en medlemsstat, enligt unionsrätten, är bunden av de åtaganden som en myndighet i medlemsstaten har gjort, i enlighet med principerna om fördragsbrottstalan. Om exempelvis den utfärdande rättsliga myndighetens åtaganden, som görs via en myndighet som omfattas av kriminalvården, såsom kriminalvårdsstyrelsen, inte fullföljs, så att den berörda personen kan riskera att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med bestämmelserna i stadgan och i Europakonventionen, medför det ansvar för den utfärdande medlemsstaten. Som jag påpekade i mitt förslag till avgörande i målet ML (Förhållanden under frihetsberövande i Ungern) [35], skulle för övrigt ett åsidosättande av ett sådant åtagande kunna åberopas av den överlämnade personen vid domstolarna i den utfärdande medlemsstaten.

31 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 103).

32 Förslag till avgörande i målet ML (Förhållandena under frihetsberövande i Ungern) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:547, punkterna 62 och 76).

33 Domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 111).

34 Domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 112).

35 C-220/18 PPU, EU:C:2018:547 (punkt 64).

B. De kriterier som ligger till grund för kontrollen av de förhållanden som råder i det fängelse där det är troligt att den berörda personen kommer att placeras

58. Fråga 1 och fråga 2 b ska prövas tillsammans. Båda frågorna avser nämligen de kriterier som ska ligga till grund för den verkställande rättsliga myndighetens konkreta och precisa bedömning av om det finns en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av de förhållanden som råder under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten.

59. Den hänskjutande domstolen önskar först få klarhet i om unionsrätten uppställer en absolut miniminivå när det gäller den minsta ytan på det personliga utrymme som en intagen ska tilldelas. Därutöver önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i hur detta ska beräknas när det är fråga om en enskild cell eller en gemensam cell med möbler och sanitär utrustning.

60. Vidare är den hänskjutande domstolen intresserad av vilka andra omständigheter som kan beaktas vid bedömningen och hänvisar särskilt till fängelsets infrastruktur, systemet för avtjänande av straff och rättsliga och organisatoriska förbättringar som den utfärdande medlemsstaten har gjort när det gäller verkställigheten av straff.

61. För det fall domstolen skulle anse att unionsrätten uppställer ”absoluta” krav på förhållandena under frihetsberövanden, önskar slutligen den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida den verkställande rättsliga myndigheten likväl kan göra en avvägning mellan iakttagandet av dessa krav och kravet på att respektera principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande och effektiviteten i det system som ligger till grund för den europeiska arresteringsordern.

62. Återigen är det domen Generalstaatsanwaltschaft som ger riktlinjerna för domstolens svar till den hänskjutande domstolen.

1. Bidrag till svar på tolkningsfrågorna från rättspraxis i domen Generalstaatsanwaltschaft

63. I domen var domstolen redan från början noga med att påpeka att unionsrätten inte innehåller några minimiregler om vilka förhållanden som ska råda under frihetsberövanden.

64. Eftersom artikel 4 i stadgan har samma innebörd och samma räckvidd som artikel 3 i Europakonventionen, stödde domstolen sig på de principer som följer av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. [36]

65. Domstolen hänvisade särskilt till domen Muršić mot Kroatien i vilken Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, stora kammaren, sammanfattade de regler och normer som följde av dess praxis om överbeläggning på fängelser och klargjorde under vilka förhållanden avsaknaden av ett personligt utrymme i en cell kan anses strida mot artikel 3 i Europakonventionen.

66. Domstolen antog därför samma synsätt som i domen Aranyosi och Căldăraru. I den domen hänvisade domstolen nämligen uttryckligen till den vägledande dom som meddelades av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna den 8 januari 2013, Torreggiani m.fl. mot Italien [37], för att fastställa de allmänna skyldigheter som åligger myndigheterna i den utfärdande medlemsstaten när det gäller frihetsberövande av intagna. [38]

36 Domstolen byggde sitt resonemang på lydelsen i artikel 52.3 i stadgan (se punkt 5 i detta förslag till avgörande).

37 CE:ECHR:2013:0108JUD004351709, § 65.

38 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 90).

67. I domen Generalstaatsanwaltschaft erinrade domstolen således om att enligt artikel 3 i Europakonventionen måste en undermålig behandling vara av en viss allvarlighetsgrad. Detta bedöms utifrån samtliga aktuella omständigheter, däribland hur länge behandlingen pågått, vilka fysiska eller mentala effekter som behandlingen medfört, samt ibland även vederbörandes könstillhörighet, ålder och hälsotillstånd. [39]

68. Domstolen fäste sedan vikt vid den spatiala faktorn för förhållandena under frihetsberövandet och påpekade följande i punkterna 92 och 93 i domen:”92 Särskild vikt fästs vid den spatiala faktorn då man gör helhetsbedömningen av förhållandena under frihetsberövandet; att den frihetsberövade har tillgång till ett personligt utrymme som är mindre än 3 m^2 i en gemensam cell föranleder en stark presumtion om att artikel 3 i Europakonventionen har kränkts (Europadomstolen, den 20 oktober 2016, Muršić mot Kroatien, CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, § 124).

93 Denna starka presumtion om att artikel 3 i Europakonventionen har kränkts kan normalt sett kullkastas endast om i) inskränkningen av det personliga utrymmet i förhållande till minimikravet på 3 m^2 är kortvarig, tillfällig och av ringa betydelse; ii) den frihetsberövade i tillräcklig utsträckning har tillfälle att röra och sysselsätta sig utanför sin cell på lämpligt sätt samt iii) anstalten rent allmänt sett erbjuder drägliga vistelseförhållanden och vederbörande inte är föremål för andra omständigheter som kan anses förvärra de undermåliga förhållandena under frihetsberövandet (Europadomstolen, den 20 oktober 2016, Muršić mot Kroatien, CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, § 138).”

69. I punkterna 97–100 i domen uttalade sig domstolen vidare om betydelsen av hur länge ett frihetsberövande varade och framhöll särskilt följande: ”Att det är fråga om en relativt kort tid som frihetsberövandet pågår kan emellertid inte i sig automatiskt innebära att behandlingen inte ska omfattas av artikel 3 i Europakonventionen då andra omständigheter kan vara tillräckliga för att göra nämnda bestämmelse tillämplig.” [40]

70. I punkt 103 i domen fann domstolen slutligen att den verkställande rättsliga myndigheten inte ska bedöma om det fanns en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling mot bakgrund av aspekter som saknar uppenbar relevans för frihetsberövandet, såsom utövandet av religion, möjligheten att röka och att tvätta sina kläder samt huruvida cellfönstren är försedda med galler eller persienner.

71. Trots kritiken mot domen Muršić mot Kroatien [41], anser jag att enligt gällande unionsrätt tillämpade domstolen ett synsätt som gör det möjligt att säkerställa det nödvändiga sammanhanget mellan stadgan och Europakonventionen, i enlighet med syftet med artikel 52.3 i stadgan [42].

72. Denna bestämmelse hindrar visserligen inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd än det som ges i Europakonventionen. [43] Jag anser dock att de materiella förutsättningarna för detta saknas i förevarande fall. För närvarande finns det nämligen ingen bestämmelse som reglerar vilka förhållanden som ska råda vid frihetsberövanden i unionen och det ankommer inte på domstolen att utveckla normer i form av sifferuppgifter för hur stort personligt utrymme en intagen ska ha tillgång till, även om det är fråga om en miniminorm. Det är en uppgift som inte ankommer på domstolen utan på lagstiftaren. Det ska dessutom konstateras att domstolen saknar nödvändig

39 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 91).

40 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 98).

41 Se skiljaktiga meningar i domen och i doktrinen, Tulkens, F., ”Cellule collective et espace personnel, un arrêt en trompe-l’œil (obs. sous Cour eur. dr. h., Gde Ch., arrêt Muršic c. Croatie, 20 octobre 2016)”, *Revue trimestrielle des droits de l’homme*, nr 112, Anthemis, Wavre, 2017, s. 989–1004, Robert, A-G., ”Conséquences du manque flagrant d’espace personnel”, *AJ Pénal*, Dalloz, Paris, 2017, s. 47.

42 Se förklaring till artikel 52 i stadgan (se ovan fotnot 6).

43 Se dom av den 21 december 2016, Tele2 Sverige och Watson m.fl. (C-203/15 och C-698/15, EU:C:2016:970, punkt 129 och där angiven rättspraxis). Se, även, dom av den 25 juli 2018, Minister for Justice and Equality (Brister i domstolssystemet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkterna 62–67), i vilken domstolen särskilt hänvisade till domen av den 27 februari 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117), för att fastställa innehållet i artikel 47 i stadgan som garanterar rätten till en oavhängig och opartisk domstol.

sakkunskap för detta i motsats till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och andra organ vid Europarådet, som har en särskild sakkunskap när det gäller kriminalvård och en praktisk kännedom om förhållanden under frihetsberövanden i staterna, från de mål som Europadomstolen har avgjort och från rapporter och de platsbesök som Europarådets organ ansvarar för.

73. Slutligen vill jag erinra om att de krav som fastställts av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna är miniminormer. Inom unionen och i synnerhet inom det europeiska straffrättsliga området ska dessa krav säkerställa en enhetlig miniminivå som är tillämplig inom kriminalvården i samtliga medlemsstater och som står över deras olikheter, vilket bidrar till att stärka det ömsesidiga förtroende som ska finnas mellan medlemsstaterna. Jag vill även påpeka att på nationell nivå står det likväl varje medlemsstat fritt att föreskriva en mer generös standard när det gäller förhållandena under frihetsberövanden i medlemsstatens egna fängelser. En sådan standard kan inte göras gällande mot grannländer i samband med att en europeisk arresteringsorder verkställs.

74. Härnäst är det lämpligt att i detalj analysera den hänskjutande domstolens tolkningsfrågor till domstolen.

2. Den minsta ytan på det personliga utrymme som en intagen ska tilldelas

75. Såsom jag redan har angett preciserade domstolen i domen Generalstaatsanwaltschaft inledningsvis att det saknas minimiregler i unionsrätten om vilka förhållanden som ska råda under frihetsberövanden.[44] Under dessa omständigheter fastställde domstolen den minsta ytan på det personliga utrymme som en intagen ska tilldelas med hänvisning till den miniminivå som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fastställde, det vill säga 3 m^2.

76. Denna nivå är inte absolut.

77. Bedömningen av den miniminivå som en undermålig behandling ska uppnå för att omfattas av artikel 3 i Europakonventionen är nämligen relativ till sin beskaffenhet. Nivån kan inte endast gälla antalet kvadratmeter som en intagen ska ha rätt till, eftersom ett sådant tillvägagångssätt inte gör det möjligt att beakta den verkliga bilden av samtliga förhållanden under frihetsberövandet.

78. Såsom domstolen har medgett utgör den spatiala faktorn en viktig faktor.[45] Denna faktor ingår dock i en helhetsbedömning av förhållandena under frihetsberövandet varvid samtliga relevanta materiella aspekter ska beaktas. Även om en minsta yta på mindre än 3 m^2 i en gemensam cell föranleder en stark presumtion om att artikel 3 i Europakonventionen har kränkts, kan likväl presumtionen kullkastas om det finns omständigheter som kan kompensera bristen på personligt utrymme på ett lämpligt sätt. Det har domstolen tydligt angett i punkterna 92 och 93 i domen Generalstaatsanwaltschaft.[46]

79. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna anser, för sin del, inte systematiskt att mindre avvikelser från den lägsta normen på 3 m^2 i golvyta per intagen i en enskild eller i en gemensam cell i sig utgör omänsklig eller förnedrande behandling.

44 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 90).

45 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 92).

46 Se ovan punkt 68.

80. På samma sätt hävdar inte Europarådets europeiska kommitté för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (nedan kallad CPT) att de normer för ”levnadsyta per intagen” som den förespråkar är absoluta. CPT kan godta mindre avvikelser från normen på 4 m^2 av levnadsyta i en gemensam cell eller på 6 m^2 av levnadsyta i en enskild cell när det finns andra positiva omständigheter som exempelvis rör all sysselsättning som en intagen kan delta i utanför sin cell. [47]

81. För att fastställa den minsta ytan av personligt utrymme som en intagen ska tilldelas är det nödvändigt att beakta ett antal faktorer.

82. För att fastställa miniminivån ska det för det första avgöras om den intagne är inhyst i en enskild eller i en gemensam cell. [48]

83. Det är nämligen fråga om två olika typer av inhysning som aktualiserar olika frågor och följaktligen kräver en särskild bedömning av den intagnes egna utrymme. Även om en enskild cell ofta anses vara det enda sättet att säkerställa den intagnes värdighet och fysiska säkerhet, kan inhysning i en sådan cell innebära att personen utsätts för särskilda risker som är förenade med ensamhet och avsaknaden av social interaktion. Inhysning i en gemensam cell kan däremot innebära att den intagne utsätts för bristande hygienförhållanden och riskerar att utsättas för hot eller ett ökat våld vid extremt trånga utrymmen. Under dessa omständigheter är inte de miniminormer som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fastställde i domen Muršić mot Kroatien för inhysning i gemensam cell, i sig tillämpliga på inhysning i enskild cell, vilket Europadomstolen för övrigt har medgett. [49]

84. CPT medger, för sin del, att normerna för levnadsytan skiljer sig inte endast utifrån vilken typ av anstalt de är fråga om, utan även utifrån hur många som bor i cellen och vilken typ av frihetsberövande som de intagna omfattas av. [50] När det gäller hur många som bor i en cell skiljer CPT tydligt på enskilda celler och gemensamma celler. När det gäller gemensamma celler likställer vidare inte CPT en cell för två personer med en cell som inhyser sex till tio personer och skiljer även på sovsalar som ska inhysa ett tiotal intagna med sovsalar som upptas av upp till hundra personer.

85. För det andra framgår det av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och av CPT:s rekommendationer att den minsta ytan på personligt utrymme inte ska innefatta ytan för sanitetsutrustning inne i cellen. [51]

86. Denna yta ska däremot i princip omfatta det utrymme som upptas av möbler på golvet. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kommer dock att beakta i vilken utsträckning den intagnes levnadsyta i själva verket minskas till följd av möblerna för att säkerställa att den intagne kan röra sig normalt i cellen och fritt mellan möblerna. [52]

47 Se CPT:s normer avseende ”Espace vital par détenu dans les établissements pénitentiaires” av den 15 december 2015, tillgänglig på följande Internetadress: https://rm.coe.int/16806ccb8d (punkt 21).

48 På samma sätt ska utrymmet fastställas utifrån om personen är placerad i isoleringscell eller omfattas av en annan liknande typ av frihetsberövande, eller om personen är placerad på en anläggning avsedd för mycket kortvarig vistelse (häkte, psykiatriska institutioner, förvarsanläggningar för utlänningar), vilket dock inte är aktuellt i förevarande fall (se domen Muršić mot Kroatien (§ 92).

49 Se, för ett liknande resonemang, domen Muršić mot Kroatien (§ 92).

50 Se CPT:s normer (punkt 7) ovan i fotnot 47.

51 Dom Muršić mot Kroatien (§ 114) och CPT:s normer (punkt 10) som anges ovan i fotnot 47.

52 Se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, 2 februari 2010, Marina Marinescu mot Rumänien (CE:ECHR:2010:0202JUD003611003, § 66 och där angiven rättspraxis), och, 10 januari 2012, Ananyev och övriga mot Ryssland (CE:ECHR:2012:0110JUD004252507, § 148).

87. För det fall den intagnes personliga utrymme är mindre än 3 m^2 i en gemensam cell, undersöker Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna den samlade effekten av övriga materiella förhållanden under frihetsberövandet för att fastställa om dessa förhållanden, på grund av bristerna, utgör försvårande omständigheter eller om de däremot, på grund av att de överensstämmer med fastställd standard, ”kan kompensera bristen på personlig utrymme på ett lämpligt sätt” [53] och därmed kullkasta presumtionen om ett åsidosättande av artikel 3 i Europakonventionen.

88. Den hänskjutande domstolen har således bett domstolen att ange vilka andra materiella aspekter av frihetsberövandet som är relevanta vid bedömningen av de konkreta förhållandena under frihetsberövandet.

3. Övriga materiella aspekter av frihetsberövandet

89. I punkt 93 i domen Generalstaatsanwaltschaft angav domstolen en rad aspekter som den verkställande rättsliga myndigheten ska undersöka vid bedömningen av huruvida avsaknaden av personligt utrymme kompenseras med materiella förhållanden under frihetsberövandet som överensstämmer med den intagnes grundläggande rättigheter.

90. Den första aspekten avser restriktionens varaktighet och omfattning.

91. Jag vill påpeka att i punkterna 97–100 i domen gav domstolen vägledning om hur restriktionens varaktighet och omfattning ska bedömas. På grundval av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna erinrade domstolen om att frihetsberövandets varaktighet är en relevant faktor. Domstolen var dock noga med att ange att det förhållandet att det är fråga om en relativt kort tid som frihetsberövandet pågår eller att det är fråga om ett tillfälligt frihetsberövande, eller ett frihetsberövande som genomförs för vidare transport av den intagne till annan anstalt, inte i sig kan anses utesluta att det finns en risk för omänsklig eller förnedrande behandling, då det föreligger andra omständigheter räcker för att göra artikel 3 i Europakonventionen tillämplig.

92. Den andra aspekten avser den intagnes möjlighet att röra sig och sysselsätta sig utanför sin cell.

93. Den verkställande rättsliga myndigheten ska således undersöka den intagnes personliga utrymme mot bakgrund av den tid som tillbringas i cellen. I domen Generalstaatsanwaltschaft preciserade inte domstolen hur denna aspekt av frihetsberövandet skulle bedömas. Den praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna som sammanfattades i domen Muršić mot Kroatien kompenserar dock för detta. Enligt Europadomstolen ska en intagen kunna tillbringa en rimlig del av dagen utanför sin cell och ägna sig åt yrkesverksamhet, utbildning eller idrottsaktiviteter, men vederbörande ska även ges tillfälle att promenera, kvalitativa och kvantitativa förhållanden utvärderas av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. I detta hänseende beaktar Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna hur utegården är utformad, eftersom den ska vara tillräckligt stor och öppen.

94. Den tredje aspekten gäller slutligen att förhållandena under frihetsberövandet allmänt sett ska vara drägliga.

53 Dom Muršić mot Kroatien (§ 126).

95. Domstolen gav heller någon vägledning i domen Generalstaatsanwaltschaft om hur förevarande aspekt ska bedömas. Ser man till de klargöranden som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna gav i domen Muršić mot Kroatien förstår man likväl att den verkställande rättsliga myndigheten ska göra en bedömning av hur cellen är iordningsställd och av de väsentliga faciliteter och den väsentliga infrastruktur som finns i det fängelse där den berörda personen troligtvis kommer att placeras. [54]

96. Jag vill understryka att det är den ”väsentliga” karaktären i faciliteterna och i infrastrukturen i fängelserna som är relevant för bedömningen. Den verkställande rättsliga myndigheten får nämligen inte i detta syfte undersöka och begära kompletterande uppgifter om aspekter av frihetsberövandet som är helt onödiga mot bakgrund av artikel 4 i stadgan. Detta var fallet i det mål som gav upphov till domen Generalstaatsanwaltschaft. Domstolen angav således uttryckligen att endast de aspekter av frihetsberövandet som är relevanta vid bedömningen av i vilken utsträckning som den intagne fått utstå lidande eller förnedrande behandling på grund av undermåliga förhållanden under frihetsberövandet kan omfattas av en begäran om kompletterande uppgifter. Såsom jag redan har angett undantog domstolen sålunda sådana aspekter såsom utövandet av religion, möjligheten att röka eller aspekter som avser faciliteter såsom möjligheten att tvätta sina kläder. [55]

97. Jag vill understryka att vid bedömningen av dessa olika omständigheter ska det nödvändigtvis tas hänsyn till vilken typ av fängelse den intagne är placerad i och vilken typ av verkställighet av straff han eller hon omfattas av.

98. De förhållanden som råder för en intagen i ett ”maison centrale”, det vill säga ett fängelse för personer som har dömts till långa fängelsestraff eller som utgör en särskild risk, skiljer sig nämligen från de förhållanden som råder för en intagen som är placerad i halvöppen anstalt eller avtjänar sitt straff utanför en anstalt. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har således slagit fast att en intagen i den förstnämnda situationen ska åtnjuta förmånligare bestämmelser när det gäller möjligheten att röra sig inne fängelset och den sysselsättning som erbjuds utanför cellen (arbete, fritid, utbildning). Detta är logiskt eftersom den intagne i den sistnämnda situationen har tillåtelse att lämna anstalten under dagen för att utöva yrkesverksamhet, gå en utbildning eller delta i något projekt för anpassning eller återanpassning.

99. Det är mot bakgrund av dessa olika aspekter som den verkställande rättsliga myndigheten ska bedöma om avsaknaden av personligt utrymme kompenseras av lämpliga materiella förhållanden under frihetsberövandet.

100. I en situation som den i det nationella målet där det framgår av uppgifterna från den utfärdande medlemsstaten att den golvyta som den berörda personen har rätt till är mindre eller uppgår till 3 m^2 [56], vill jag erinra om att den spatiala faktorn är avgörande och föranleder en stark presumtion om att artikel 4 i stadgan har kränkts. Bedömningen av den samlade effekten av de olika aspekterna ska således göra det möjligt för den verkställande rättsliga myndigheten att avgöra om presumtionen kan kullkastas.

54 Dessa faktorer anges i domen Muršić mot Kroatien (§§ 132–135).

55 Se domen Generalstaatsanwaltschaft (punkt 103).

56 Jag vill påpeka att det framgår av beslutet av den 3 januari 2017, som bifogats de handlingar i det nationella målet som domstolen har tagit del av att Dumitru-Tudor Dorobantu skulle avtjäna sitt straff i en cell med ett personligt utrymme på 3 m^2 om han placerades på en sluten anstalt och på mindre än 3 m^2 om han placerades på en halvöppen anstalt.

101. Däremot är det en helt annan situation om den intagne har en golvyta på mellan 3 och 4 m^2. Även om den spatiala faktorn fortfarande är en viktig omständighet, föranleder den ingen presumtion om åsidosättande. Den verkställande rättsliga myndigheten ska således avgöra om det utöver bristen på personligt utrymme finns materiella förhållanden under frihetsberövandet som är lämpliga eller om de tvärtemot strider mot den intagnes grundläggande rättigheter, så att det ska slås fast att artikel 4 i stadgan har åsidosatts.

4. Huruvida lagstiftningsåtgärder och strukturella åtgärder för att förbättra verkställigheten av påföljder i den utfärdande medlemsstaten är relevanta

102. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida den verkställande rättsliga myndigheten får ta hänsyn till förbättringar som den utfärdande medlemsstaten har gjort när det gäller såväl infrastruktur i fängelser som kontrollmekanismer av verkställighet av straff.

103. Den verkställande rättsliga myndigheten kan beakta samtliga åtgärder som en utfärdande medlemsstat har vidtagit – både av lagstiftningskaraktär och av strukturell karaktär – som bidrar till att frihetsberövade personers skydd mot en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling förstärks. Tillerkännandet av en rätt för en intagen att inge klagomål, införandet av ett effektivt system för att överklaga vid en fängelseadministration och vid myndigheter som ser över verkställigheten av straff eller införandet av ett självständigt organ som ansvarar för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna iakttas på platser där personer frihetsberövas, är således åtgärder som bidrar till att införa ett system för att verkställa straff där de grundläggande rättigheterna respekteras.

104. Såsom jag angav i mitt förslag till avgörande i målet ML (Förhållanden under frihetsberövande i Ungern)[57] kan dessa åtgärder likväl vara otillräckliga om den verkställande domstolen hyser rimliga tvivel om eventualiteten att den berörda personen omedelbart kan komma att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling, oberoende av om nämnda skada senare avhjälps genom en effektiv rättslig prövning i den utfärdande medlemsstaten. Oavsett åtgärdernas natur har de i princip en allmän räckvidd och kan således inte i sig kompensera för den verkliga risk för omänsklig eller förnedrande behandling som den berörda personen löper på grund av de förhållanden som råder i det fängelse där det är troligt att han eller hon kommer att placeras.

5. Huruvida allmänna principer som ligger till grund för det europeiska straffrättsliga området är relevanta

105. För det fall domstolen anser att unionsrätten uppställer ”absoluta” krav när det gäller förhållandena under frihetsberövanden undrar den hänskjutande domstolen, genom fråga 2 b, om den verkställande rättsliga myndigheten i sin bedömning av om det föreligger en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling får göra en avvägning för att ta hänsyn till kravet på att iaktta principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande och kravet på att skydda effektiviteten i det system som ligger till grund för den europeiska arresteringsordern.

106. Även om unionsrätten skulle uppställa ett absolut krav avser inte kravet normer för förhållanden under frihetsberövanden, utan kravet avser respekten för människans värdighet och iakttagandet av förbudet mot all omänsklig eller förnedrande behandling på grund av dessa förhållanden, i enlighet med artiklarna 1 och 4 i stadgan.

57 C-220/18 PPU, EU:C:2018:547 (punkt 57).

107. Rätten till människans värdighet och rätten att inte utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling är absoluta, vilket i sig utesluter att det sker en avvägning. I domen Aranyosi och Căldăraru erinrade domstolen om detta genom att ange att Europakonventionen ställer upp ett absolut förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande bestraffning och behandling, oavsett hur den berörda personen har agerat, under alla omständigheter, inbegripet bekämpandet av terrorism och organiserad brottslighet.[58] Dessa rättigheter kan således inte omfattas av någon av de begränsningar som föreskrivs i artikel 52.1 i stadgan.

108. Vid de kontroller som den verkställande rättsliga myndigheten ska utföra är det således uteslutet att myndigheten gör en avvägning mellan, å ena sidan, kravet på att säkerställa att den berörda personen inte utsätts för någon omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 stadgan och, å andra sidan, de krav som följer av principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande samt kravet på effektivitet i det system som ligger till grund för den europeiska arresteringsordern.

109. Det är dessutom uteslutet att beakta dessa omständigheter på grund av själva beskaffenheten av den kontroll som den verkställande rättsliga myndigheten ska göra i samband med verkställandet av en europeisk arresteringsorder. Såsom framgår av den rättspraxis som bygger på domen i målet Aranyosi och Căldăraru, utgör denna kontroll i sig ett undantag från principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande och kontrollen kan endast avse förhållandena under frihetsberövanden i den utfärdande medlemsstaten, oavsett om det är fråga om generella förhållanden som råder i medlemsstaten eller särskilda förhållanden som råder där det är planerat att placera den berörda personen i nämnda stat, vilket utesluter övriga överväganden om de principer som ligger till grund för det europeiska straffrättsliga området.

110. Mot bakgrund av samtliga ovanstående överväganden ankommer det nu på den verkställande rättsliga myndigheten att, mot bakgrund av uppgifterna från den utfärdande medlemsstaten, bedöma om de förhållanden som råder där Dumitru-Tudor Dorobantu kommer att placeras efter att ha överlämnats inte medför att den rättighet som han garanteras genom artikel 4 i stadgan riskerar att kränkas.

111. I detta avseende vill jag påpeka att den verkställande rättsliga myndigheten hade skingrat tvivlen om huruvida överlämnandet av Dumitru-Tudor Dorobantu var lagenligt till dess att Bundesverfassungsgericht (Federala författningsdomstolen) upphävde besluten av den 3 januari och den 19 januari 2017 på grund av att ingen begäran om förhandsavgörande hade framställts till domstolen.

112. I förfarandet i det nationella målet hade den verkställande rättsliga myndigheten gjort en helhetsbedömning av förhållandena under vilka Dumitru-Tudor Dorobantu skulle komma att placeras efter överlämnandet, genom att ta ställning till uppgifterna från de rumänska myndigheterna mot bakgrund av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

113. Jag noterar också att vid förhandlingen bekräftade den rumänska regeringen att Dumitru-Tudor Dorobantu skulle placeras i en halvöppen anstalt efter överlämnandet. Därmed angav denna regering att han skulle kunna få stor rörelsefrihet och dessutom kunna arbeta vilket skulle begränsa den tid som tillbringades i cellen.

58 Se domen Aranyosi och Căldăraru (punkt 87). Domstolen hänvisade i detta sammanhang till Europadomstolens dom, 28 september 2015, Bouyid mot Belgien, (CE:ECHR:2015:0928JUD002338009, § 81 och där angiven rättspraxis).

VI. Förslag till avgörande

114. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att EU-domstolen ska besvara de tolkningsfrågor som har ställts av Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Regionala överdomstolen i Hamburg, Tyskland) på följande sätt:

Artiklarna 1.3, 5 och 6.1 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009, i förening med artikel 4 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska tolkas på följande sätt:

– När den verkställande rättsliga myndigheten har tillgång till uppgifter som ger belägg för att det finns systembrister eller allmänna brister vad gäller förhållandena för de intagna i fängelserna i den utfärdande medlemsstaten, är myndigheten skyldig att bedöma om den berörda personen löper en verklig risk för att utsättas för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av förhållandena i det fängelse där det är troligt personen kommer att placeras, genom att göra en helhetsbedömning av alla väsentliga materiella aspekter av frihetsberövandet som är relevanta för denna bedömning.

– Den verkställande rättsliga myndigheten ska fästa särskild vikt vid den minsta ytan på det personliga utrymme som den berörda personen har rätt till under frihetsberövandet. Eftersom det saknas fastställda normer i unionsrätten ska förevarande yta fastställas med hänvisning till den miniminivå som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har fastställt, vilken inte utgör en absolut miniminivå.

– Vid fastställandet av den minsta ytan på det personliga utrymme som den berörda personen har rätt till, ska den verkställande rättsliga myndigheten beakta om personen troligtvis kommer att placeras i en enskild eller i en gemensam cell. Myndigheten ska räkna in yta som upptas möbler på golvet, men räkna bort yta som upptas av sanitetsutrustning.

– Om det framgår av uppgifter från den utfärdande medlemsstaten att den minsta ytan på det personliga utrymme som den berörda personen har rätt till är mindre än eller uppgår till 3 m^2, ska den verkställande rättsliga myndigheten undersöka om övriga materiella aspekter av frihetsberövandet är ägnade att kompensera bristen på personligt utrymme och kan kullkasta presumtionen att artikel 4 i stadgan har åsidosatts. Myndigheten ska särskilt bedöma hur den cell där personen kommer att bli inhyst är iordningställd, om fängelsets infrastruktur och faciliteter allmänt sett är drägliga och bedöma aspekter som avser möjligheten att röra sig och om det erbjuds sysselsättning utanför cellen som personen kan delta i.

– Vid bedömningen av dessa olika aspekter måste hänsyn tas till restriktionens varaktighet och omfattning, i vilken typ av fängelse den berörda personen kommer att placeras och vilken typ av verkställighet av straff han eller hon omfattas av.

– Den verkställande rättsliga myndigheten kan även ta hänsyn till lagstiftningsåtgärder och strukturella åtgärder som syftar till att förbättra verkställigheten av straff i den utfärdande medlemsstaten. Med hänsyn till att åtgärderna har en allmän räckvidd kan de dock inte i sig kompensera för att den berörda personen löper en verklig risk för omänsklig eller förnedrande behandling på grund av de förhållanden som råder i det berörda fängelset.

– Den verkställande rättsliga myndigheten får inte i sin bedömning göra en avvägning mellan, å ena sidan, kravet på att säkerställa att den berörda personen inte utsätts för någon omänsklig eller förnedrande behandling i den mening som avses i artikel 4 stadgan och, å andra sidan, de krav som följer av principerna om ömsesidigt förtroende och erkännande samt kravet på att bevara effektiviteten i den europeiska straffrättskipningen.